

As sereas de Meiro

Xosé Manuel Cerviño Meira

O mito é unha narración novelada, transmitida de xeración en xeración, que, por unha banda, socializa ós novos membros da comunidade, integrándoos na estrutura simbólico-moral que lle é propia e, por ende, presenta esa mesma estrutura simbólico-moral ós membros externos á comunidade, permitindo un achegamento etnográfico. Isto é posible porque o mito substéntase nos principios da sociedade que os crea. Por tal motivo, a tradición oral nos ofrece unha cosmovisión, unha concepción totalizadora vertebrada arredor da vida dos nosos antepasados, da súa moralidade,...

Tras un longo tempo de decadencia, a causa do conflito coa modernidade, esta literatura popular vive un tempo de recuperación non xa como mito senón como legado literario dos nosos antergos, cortando así o longo proceso de extravío e perda dunha rica tradición oral, mostra do universo simbólico orixinario do noso pobo.

Este corpus literario popular resulta moi variado, unhas veces presenta facetas máis cultas, influenciadas por axentes externos como a propia Igrexa, en canto institución (aquelas relacionadas cos milagres, p.e.) e outras é a expresión máis básica do pobo, coa participación de individuos do propio grupo (meigas, Santa Compañía, etc.).

A causa do aillamento cultural sufrido no pasado polos espazos de economía máis autárquica, estes lugares conservaron un folklore máis rico, no que a mitoloxía se conservou dentro das casas integrándose nas vivencias propias das xentes que compoñen a unidade familiar. É así que aínda en centramos en grande número de fogares do rural homes e mulleres con experiencias "ultramundanas": encontros coa morte (Santa Compañía, O Urco, ...); co trasno; cos mouros;...

O territorio de Meiro resposta un pouco a estas características que se están a sinalar. De toda a parroquia de Bueu, é quizais o lugar que menos participou do desenvolvemento económico burgués que transformou radicalmente ó pobo nos últimos dous séculos, dáudolle un aspecto completamente urbano. É, por iso, donde mellor se poden conservar as antigas estruturas simbólico-morais, transmitidas ata nós por medio do folklore.

Entre os contos do pobo, a presenza de seres fantásticos, propios do mundo da imaxinación, resulta abultada: os trasnos mófanse dos veciños (dinos o conto que o trasno canso de andar, ó ver pasar a un veciño que camiñaba dende unha festa-verbena nunha parroquia próxima, ata a súa casa. convertiuse en ovella e deixouse apañar. Cando este pasa vai cargar ó lombo co animal ata chegar a súa casa, intre no que o trasno desaparece e o veciño dase conta de ter feito o parvo); os mouros entablan guerras entre sí (guerras que aparecen asociadas ós tempos de Almanzor unhas, ós tempos da presenza dos turcos en Cangas outras, e incluso cando as guerras da Independencia ou de Cuba, libradas nas trincheiras dos castros Liboreiro e Castrillón -desprazándose unhas veces

no espazo cara a Coiro ou incluso Moaña-); etc.

Nesta ocasión imos centramos no mundo da auga e os mitos a ela asociados neste lugar de Meiro, concretamente nos lugares da Codillosa, de Currás e da Cisterna, espazos relacionados con ese mundo máxico. A carón destes espazos recreáanse vivencias pasadas das que aínda se conservan testemuñas vivas, coa presenza de mulleres encantadas (mouras que adoptan a forma de sereas, de princesas ou similares) peiteándose a sí mesmas ou ós nenos da aldea, que saían convencidos de ter sido peiteados por medio do encanto.

A auga en movemento (fontes e ríos) é un lugar propio para o namoramento nunha sociedade na que o pelo desenvolve un papel erótico determinante. Os pelos longos e alisados, mellor rubios ou roxos, son símbolo de beleza e solteiría, fronte ó pelo recollido, desaliñado ou sinxelamente tapado polo pano da cabeza, propio da muller casada. Neste mundo no que se combina o sexo co matrimonio (modo de dominación sexual das mulleres) as mouras aparecen cheas dunha simboloxía atrevida: peitar unha cabeleira que por sí insinúa a beleza da muller é sinónimo de provocación sexual.

Como os outros seres ímaxinarios galegos, as mouras viven no mundo subterráneo, ó que se accede por covas e buratos naturais, comunicados entre sí baixo a terra (neste sentido a nosa localidade presenta un bo número de exemplos, por exemplo o que da casa das Pedreiras vai dar o mar). Nestas covas ou furnas agóchanse no caso de perigos, cando saen ó espazo exterior para peitearse ou bañarse. Isto mesmo din as lendas que acaecía en Meiro: no lago de Currás, unha seica lucía o seu pelo a carón do lago; outras veces, na mañán de san Roque, presentábase na forma de vella que acicalaba a unha rapariga; e outra contávanos como os rapaces que se introducían no burato da serca, saían peiteados por ela.

Unha nova narración, ou outra versión da lenda, sinalanos que neste lugar de Meiro non son unha senón tres as cercas existentes, pois encontramos outras no lago da Codillosa e no lago da Cisterna. É esta outra versión dun mito que fala de tres mouras irmás, que viven en cadansúa fonte, comunicadas entre sí sexa real, sexa imaxinariamente (neste caso as tres comunicábanse falando) creando así o mundo. Curiosamente a tradición popular sitúa a carón destes lugares a construción da primeira casa de Meiro.

A presenza de mouras tamén é posible nas pozas dos ríos, e aquí encontramos o Rego da Poza, lugar no que tamén se ten referido a presenza deste ser mitolóxico.

Nota: Pola cercanía dos lagos Currás, Cisterna e Martises, e o descoñecemento do lago da Codillosa, que de existir estaría nun punto distante dos anteriores, é posible unha confusión na localización dos lagos da lenda, podendo ser unha traspolación do lago Martises por Codillosa.